

היבטים לשוניים שמיני פא

דקדוקי קריאה והדרכה לקורא בפרשת שמיני ובהפטרות ובראשון של תזריע

ט ד נִרְאָה: האל"ף בקמץ

ט ו וִירָא: הוא"ו בשווא נע ולא בפתח

ט טו וַיִּחַטְּאוּהוּ: הטי"ת בשווא נע בגלל הדגש. אין לקרוא וַיִּחַטְּאוּ¹

ט יז עליית שני

ט כ וְהַמְכֹסֶה: המ"ם בשווא נע

ט כד עליית שלישי

וַתֵּצֵא אֵשׁ: טעם נסוג אחור לת"ו וכן הוא בהמשך בפרק י ב וַתֹּאכַל הַטַּעַם בת"ו מלעיל, כן הוא בהמשך בפרק י ב

י א וַיִּקְרִיבוּ: עפ"י רוב, מוטעם בגרש². לֹא צִוָּה אַתֶּם: הלמ"ד במרכא כפולה

י ד קָרְבָּנוֹ: שני טעמים באותה תיבה, יש לקרוא קודם את הגרשיים ולאחר מכן את התלישא³

י ו רֵאשִׁיכֶם: הר"ש בקמץ גדול. אֶל-תִּפְרְעוּן: במונח לגרמיה⁴. אֲשֶׁר שָׂרַף ה':

כך היא ההטעמה ולא כקורן ואחרים אשר הטעימו מרכא-טפחא

י י וְלֹהֶבְדִּיל: הלמ"ד בשווא נע, בכ"י לניגוד הלמ"ד הראשונה בחטף פתח להורות על הנעת השווא ולא על קריאת החטף עצמו⁵

י יב עליית רביעי

י יג חֶקֶךָ וְחֶק-בְּנֵיךָ: החי"ת בשני המקרים בקמץ קטן, כן הדבר בפסוק הבא. כִּי-כֵן צִוִּיתִי: הצד"י בקבוץ, בפסוק יח הצד"י בחירק

י טז עליית חמישי

י יט וְאֶכְלֹתִי: במלעיל. הַיֵּיטֵב בְּעֵינֵי ה': הה"א בפתח והי"ד דגושה⁶

יא א עליית ששי

יא ז וְשִׁעַ שְׁסַע: תיבה ראשונה במלרע, אין טעם נסוג אחור. וְהוּא גִּרָה לֹא-יִגָר: טעם טפחא בתיבת וְהוּא

יא ט בַּיָּמִים: הי"ד בקמץ ודגש חזק במ"ם הראשונה, רבים של 'ם' להבדיל מרבים של 'יום', כן הדבר בפסוק י

יא יג הָעֲזֹנִיָּה: העי"ן בקמץ קטן

יא יח וְאֶת-הָרְחֹם: במלרע

יא כב וְאֶת-הַסֵּלְעָם: הסמ"ך בקמץ קטן

¹ או וַיִּחַטְּאוּ במבטא ה"ישראלי" שאינו מבחין בין אל"ף לה"א...

² בתורה קדומה מוטעם בקדמא.

³ מקומה של תלישא גדולה הוא תמיד על האות הראשונה של המילה, לכן לא הייתה אפשרות אחרת לסמן את הטעמים.

⁴ יש מסתפקים במונח יחיד ואחריו פסק ואחריו רביע, אם הוא פסק שאחרי טעם מחבר או לגרמיה, שאז הוא מפסיק, כמו בפרשת נשא: שְׁנֵיהֶם | מְלֹאִים. בתכנת הכתר הוצאת בר-אילן החליטו שהוא פסק (אפשר להבחין אם הפסק קרוב למילת המונח או רחוק ממנה). ראה עוד בספר טעמי המקרא של ר"מ ברויאר ז"ל. לפי הרב ברויאר ישנם עוד שני מקומות נוספים בתורה בהם ישנו פסק לאחר המונח, וזה האחרון נחשב למונח לגרמיה למרות שאין רביע לאחריו: בספר בראשית בפרשת תולדת 'את מחלת' ובויקרא בפרשת אמר 'אשר יוצק על ראשו'.

⁵ לגבי קריאת השווא כבר צוין כמה פעמים שמי שריגל לקרוא שווא נע כסגול (המנהג הרגיל), אין טעם שישנה לחטף פתח בלא-גרונות.

⁶ כמשפט ה"א הידיעה, אך לא כל המפרשים פירשו כך את הה"א. הפועל עם ה"א הידיעה צריך לבוא בזמן הווה (בינוני) ואין כן הדבר. ולכן קשה כאן ההכרעה האם מדובר בה"א הידיעה או ה"א השאלה.

יא לב וְכָל אֲשֶׁר-יִפְל-עָלָיו⁷ : כך היא ההטעמה ולא כקורן אשר הטעים מונח בתיבת יִפְל

יא לג עליית שביעי

יא לה יִתָּץ: קמץ בטיפחא

יא לו מַעֲיָן: העי"ן בשווא נח

יא מג תַּטְמָאוּ: התי"ו בחירק ולא בשווא, משקל סביל (התפעל)

יא מה עליית מפטיר

הפטרות פרשת שמיני שמואל ב ו:

ה וּבְמַנְעֵנְעִים: הנו"ן השנייה בשווא נח. וּבְצִלְצָלִים: הבי"ת בשווא נח הצד"י השניה בשווא נע⁷

ו וַיֵּאָחֶז: במלעיל

יא וַיִּבְרָךְ: במלעיל, וכן הוא כל 'ויברך' שבמקרא

כב וּנְקֻלְתִּי: מלעיל

ח לְדָוִד: כן צריך להיות, עם למ"ד, בחלק מהחומשים אין למ"ד

יא וְהִנֵּיחֹתִי: מלעיל

טז וְנֶאֱמַן: האל"ף בשווא נח לא בחטף

ראשון של תזריע:

יב ב וַיִּלְדָּה: אי הקפדה על השווא נע בלמ"ד משבשת את המשמעות. וְטַמְאָה: המ"ם בשווא נע, והאל"ף

צריכה להשמע. לא לקרוא וְטַמָּה. וכן בפסוק ה

יב ד בְּדַמֵּי טְהָרָה: אין מפיק בה"א. יְמֵי טְהָרָה: הה"א מופקת

יב ה שני במנחת שבת

על-דְּמֵי טְהָרָה: אין מפיק בה"א

יב ו וּבְמִלֵּאת: הלמ"ד בחולם והאל"ף אינה מונעת. יְמֵי טְהָרָה: הה"א מופקת

יג א שלישי במנחת שבת

יג ג הוּא: יש לשים לב בכל הפרשה מתי מנוקד הוא ומתי מנוקד הוא

יג ד וּשְׁעָרָה: אין מפיק בה"א

יג ה לֹא-פְשָׁה: שיי"ן שמאלית

אברהם נפח ז"ל כִּי הָיוּ יְיָ נִרְאָה לא כתוב "נִרְאָה" אלא "נִרְאָה" – צורת מושלם, כאן "עבר בתוך

העתיד". מדובר על הפסוק הזה (השלמים), ורק על הפסוק הזה

(ולא החטאת והעולה). אחרי שה' נראה, ובגלל זה, יהיה צריך

לאכול את השלמים, לכן צריך להכין את השלמים מראש.

מגליון שמיני סט

ט ד נִרְאָה בכינוס שוחרי הלשון בפסח תשסט זכינו להרצאתו של אברהם נפח (נר"ו) [ז"ל]. הוא העיר על כמה פסוקים מתוך הפרשה. הוא ציין שלא מנוקד כאן נִרְאָה בסגול צורת בינוני אלא בקמץ, מה

⁷ היא מנוקדת בחטף סגול, כנראה בהשפעת הסגול בצד"י הראשונה. במבטא הרגיל שלנו אין למעשה הבדל בין חטף סגול לשוא נע.

שנראה כצורת עבר, אבל למעשה הוא כעין צורת עתיד מושלם בשפות אירופיות (future perfect), כנראה במובן "עתיד להראות"⁸. ה'ראות ה' היא בקרבן השלמים באש שיצאה כפי שיבואר בהמשך. ט כד **וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלְפָּנֵי ה' וַתֹּאכַל עַל-הַמִּזְבֵּחַ אֶת-הָעֹלָה וְאֶת-הַחֲלָבִים** אברהם נפח (בעריכה): האם הקטירו אהרון ובניו את הקרבנות עד להופעת האש על מזבח כבוי? ומה עם הלשונות כמו הקטיר המזבחה בפס' י? אם נשווה לאליהו הנביא הרי שם כתוב מלכים א יח לח: **וַתִּפֹּל אֵשׁ-ה' וַתֹּאכַל אֶת-הָעֹלָה וְאֶת-הָעֵצִים וְאֶת-הָאֲבָנִים וְאֶת-הָעֶפְרַיִם וְאֶת-הַמִּשְׁיִי: [או שם ב א י: **וַתִּרְדּ אֵש-** אֱלֹהִים מִן-הַשָּׁמַיִם וַתֹּאכַל אֹתוֹ וְאֶת-חֲמֹשֵׁיו:]** – ההבדל מובן. אין ספק שהביאו אש מן ההדיוט להקריב את הקרבנות, כאשר הגיעו לשלמים וכבר נצטברו על המזבח אברים וחלבים מהעולות והחטאות והשלמים, וכולם דולקים על המזבח – יצאה אש חזקה מלפני ה' ושרפה תוך זמן קצר וכילתה את כל מה שהיה על המזבח, מה שבאופן טבעי היה מתמשך שעות ארוכות. זה הגילוי פ' היום ה' נראה אליכם: עתה נשווה לשון פסוק זה עם אסון נדב ואביהוא: י ב **וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלְפָּנֵי ה' וַתֹּאכַל אוֹתָם וַיָּמָתוּ לְפָנֵי ה':** כוונת התורה להשוות את האש המכלה כאן לאש ששרפה את נדב ואביהוא אע"פ ששם היא לא כילתה אותם, כי בני עוזיאל הוציאו.

וכך סיכם את דבריו אוריאל פרנק נר"ו: **מר אברהם נפח עסק בפרשת השבוע, "ביום השמיני", והדגים בסיפור הראשון את הבלבולים שיש ללומדים בהבנת סיפורי התורה. בהרצאתו הצביע על כמה נקודות, כגון:**

1. "ה' נראה אליכם" מתייחס רק לאותו הפסוק (אל קרבן השלמים בלבד);
2. אש לא יצאה מהשמים אלא מאת ה';

3. הוא הדגיש את ההבדלים הגדולים בין "לשרוף", "להקטיר", ו"להבעיר" (להאכיל). ומשמעות נוספת של "וַתֹּאכַל האש", בקשר לאכילה (כביכול כאכילת בעלי ברית). בשולי הדברים הצביע על תופעה מעניינת בלשון התורה: התורה לפעמים חורגת מהלשון "המדויקת" על מנת ליצור קשרים לשוניים בין דברים שונים. כמו כאן ש"אכילת" האש את בני אהרן נכתבה בלשון ייחודית זו ע"מ לקשור זאת ל"אכילת" האש את הקרבן, אף שהמונח "המדוקדק יותר" היה "שריפה" ולא "אכילה". כבר הוחלט שאני מביא מדבריו רק דקדוק ולא פרשנות. הפעם העתקתי משנת סט גם פרשנות.

י ו **וַתִּשְׂרֹף לֹא הפעולה, אלא מה שנשרף. א"ה. לשיטתו ששרפה אינו פעולת שריפה, אלא הדבר שנשרף כמו שאבדה הוא הדבר שאבד ולא פעולת האיבוד. לפי זה כאן הבכיה היא על מות נדב ואביהוא ולא על המעשה שנשרפו.**

י ט **וַיִּשְׂכַּר יש אומרים (ויש עדות) שזה יין ישן, ולא משקה אחר. א"ה. בלשון המשנה והתלמוד שִׁכָּר הוא המכונה 'בירה'⁹, הַשִּׁכָּר הַזֶּה נַעֲשֶׂה עִ"י שְׁעוּרִים או תַּמְרִים¹⁰.**

ט ט הרב עמרם אייזנשטיין נר"ו בפרשת צו כתוב:

{ח-טו} **וַיִּשְׁחָט וַיִּקַּח מִשָּׁה אֶת-הַדָּם וַיִּתֵּן עַל-קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב בְּאֶצְבָּעוֹ וַיַּחֲטֵא אֶת-הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת-הַדָּם יִצַּק אֶל-יְסוּד הַמִּזְבֵּחַ וַיִּקְדְּשֵׁהוּ לְכַפֵּר עָלָיו:** ואילו בפרשת שמיני כתוב:

{ט-טו} **וַיִּקְרְבוּ בְנֵי אֶהֱרֹן אֶת-הַדָּם אֵלָיו וַיִּטְבֹּל אֶצְבָּעוֹ בְּדָם וַיִּתֵּן עַל-קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת-הַדָּם יִצַּק אֶל-יְסוּד הַמִּזְבֵּחַ:**

מה הטעם לשינוי בפיסוק של המשפט ואת הדם יצק אל יסוד המזבח. להיכן שייכת תיבת ייצוק.

⁸ בגליון שמיני סח הובאו דברי הרב ישראל אליצור נר"ו על צורה נראה בקמץ.

⁹ יצחק אבינרי ז"ל התריע על השימוש במלה זו, למה להשתמש במלה זרה, כאשר יש לנו מלה מקראית מהמוכר?

¹⁰ רש"י מפרש כן גם על הַשִּׁכָּר בתורה. בבלי בבא קמא נד ב פרי מפרי - ולל מְוָלָל יין מענבים וְשִׁכָּר מתמרים, וכוונתו למקרא בפרשת ראה ובין וּבִשְׂכָר (דברים יד, טו).

בפרשה הקודמת, הפיסוק הוא: ואת הדם – יצק אל יסוד המזבח. ואילו בפרשת השבוע הפיסוק הוא: ואת הדם יצק – אל יסוד המזבח. [מסברא היה נראה לי כמו הפיסוק של הפרשה הקודמת]. הר"י לויפר. החילוק היחיד שנראה הוא שבפיסוק הראשון יש גם את ההמשך זיקדשהו לכפר עליו, אבל לא מצאתי קשר.

אליהוא. התשובה לענ"ד היא איזון הפסוקית. בכיוון שהציע פסח (יעקב לויפר). שימו לב לאיזון כאשר יש שלוש מילים בכל צד: ואת הדם יצק...אל יסוד המזבח. לעומת הפסוק השני, שיש בו תוספת המפירה את מבנה הכללי.

דומה לו בפרשת ויקרא: **אשה ריח ניחוח לה'**,

שפעם מוטעם מרכא-טרחא [ריח ניחוח מוקף] **אשה ריח ניחוח לה'**: (א ט)

אך כמה וכמה פעמים מוטעם תביר מרכא טרחא. **אשה ריח ניחוח לה'**: (פס' יג ועוד)

נראה לי עוד כי ההטעמה התחבירית היא בהפסק אחרי 'הדם', אך כאשר הפסוקית עומדת לבדה.

מבכרים לאזן אותה: שלוש שלוש מילים. אליהוא

ממני. בפרשת צו הנושא בשני חלקי הפסוק הוא המזבח. לגבי הדם, חלקו ניתן על הקרנות וחלקו יצק אל (על) היסוד, ושוב המגמה לקדשהו לכפר.

בפרשת שמיני הנושא הוא הדם חלקו הלך לקרנות ושאריתו ליסוד. המזבח כבר הוקדש לכפר בשבעת ימי המילואים, העיכוב הוא יותר על היציקה.

הר"י לויפר. לא נראה לי. בשני המקרים מדובר על הזאה על המזבח. זה שכאן המטרה היא [אולי] המזבח וכאן המטרה היא הקרבן עדיין אינה סיבה לשינוי הטעמים.

ר' שמעון שפירא. אם נחליט [מכל סיבה שהיא] שהפיסוק ההולם יותר הוא השני, ייתכן אולי לבאר שבפיסוק הראשון היתה מטרה ליצור מעין סוגריים סביב המילים 'ואת הדם יצק אל יסוד המזבח', כדי להדגיש שהזיקדשהו לכפר עליו לא הולך על יסוד המזבח הנזכר בסמוך [בתוך הסוגריים]. אלא על 'המזבח' הכתוב למעלה.

לכן חיברו הטעמים את 'יסוד המזבח' ל'למעלה' נוגם את 'יסוד' ל'המזבח', כדי לנתק אותו יותר מהפיסקה הבאה.

כמובן עזה מתאפשר רק בשל המבנה הלא מוחלט של המשפט. שמאפשר פיסוק דור צדדי.

ממני. תודה לר' שמעון. ר' ינקל, אני כמובן לוקח בחשבון את הסרח העודף בפרשת צו על הדרך של אליהוא.

הרב עמרם. בנוגע לדברי אליהוא. בדוגמא של 'אשה ריח ניחוח' – זה דומה רק ברעיון של שיטה של השוואת חלקי הפסוק, אולם שם אין הבדל מהותי בפיסוק בין הפסוקים. משא"כ כאן זה שינוי בפיסוק, וזה כבר יותר מחודש שהטעמים ישנו את הפיסוק לצורך השוואת חלקי הפסוק.

הרב אברהם ויסבלום מחבר ספר תורת הטעמים. עדיין לא קראתי את דברי קודמי.

אך בהשקפה ראשונה התשובה פשוטה מאד.

בפרשתנו – כדי להטעים כמו שצריך – יש צורך לשים **שני זקף גדול – זה אחר זה**. וזה דבר שהטעמים מאד לא אוהבים, כמו שהסברתי באריכות בביאור הטעם תחילת פרשת ראה (עמ' תקכד).

(הסיבה שבפרשתנו זה כך, היא משום הסמיכות לסוף פסוק הדורש לפניו טיפחא. ואכמ"ל) הר"י לויפר. מדוע צריך שני זקפים?

הלא אפשר ז"ג ב'הדס', טפחא ב'יצק' ואל יסוד המזבח' במרכא סילוק, ואדרבה, הטבת הטפחא במילת יסוד קוטעת קצת את הסמיכות, ואמנם הטעמים רגילים בכך אבל ודאי עדיף שיהיה כאן טעם מחבר.

¹¹ שיבוש לשוני נפוץ. תופסים את המלים למטה למעלה שלמים על אות השימוש שלפניהן ומוסיפים להן אות שימוש נוספת ללמעלה ללמטה.

תורת הטעמים. שאלה טובה, אבל היא אינה קשורה דווקא לכאן, אתה שואל באופן כללי – בכל פעם שיש זקף ואחריו טיפחא וס"פ בלי משרתים – מדוע לא הציבו הטעמים טיפחא במקום הזקף, והרי הטעמים מעדיפים להמעיט בהפסקות שאינן נצרכות.

והתשובה לכך היא, שהסוף פסוק 'רוצה' את הטיפחא קרובה אליו ככל האפשר, כי היא מכינה את ניגונו, ובמקרים אלו הטיפחא תהיה רחוקה מדאי אם נציב אותה במקום שבו קיים הזקף כעת (כללי הקירבה והריחוק – כלומר מה נקרא רחוק וקרוב לענין זה – לא נחקרו עדיין ע"פ הידוע לי, אבל יתכן שלא קראתי הכל בענין זה).

הר"י לויפר. נכון הוא שהטעמים מציבים טיפחא באופן מוגזם קצת לטעמנו אבל נראה לי שטיפחא ב'יצק' ואח"כ 'אל יסוד המזבח' במרכא סו"פ היא דבר שכיח מאוד [כוונתי מבחינת אורך המילים]

הנה לקט דוגמאות מהתורה [א"ה. העתקתי רק שני מקומות]. רובן בדיוק במתכונת של 'אל- יסוד המזבח', דהיינו תיבת המרכא בת שתי הברות ושוא נע ביניהן, ותיבת הסילוק בת שלוש הברות, בקצת תיבת המרכא ארוכה בהברה נוספת, ותיבת הסילוק קצרה בהברה אחת.

1. ספר בראשית פרק ב פסוק ו: וְאֵד יַעֲלֶה מִן־הָאָרֶץ וְהִשְׁקָה אֶת־כָּל־פְּנֵי הָאֲדָמָה:
2. בראשית כט כז: מִלֵּא שְׁבַע זֹאת וְנִתְּנָה לְךָ גִּסְמָת־זֹאת בְּעֶבְדָּה אֲשֶׁר תַּעֲבֹד עִמָּדִי עוֹד שְׁבַע־שָׁנִים אַחֲרָיוֹת:

תורת הטעמים. הרב יעקב, חיפושן חיפוש צודק, וגם תוצאותין (אם כי כבר ציינתי שהדברים לא נחקרו, ולדעתי לא רק האורך קובע, כי אם עוד כמה דברים, כמו איזה עיצורים וכדומה).

אבל עכ"פ מהפסוק דידן **מוכח בוודאות** שבעל הטעמים לא רצה לעשות כמו שאתה מצינ, שהרי גם לפי איך שפיסקו כעת, היו יכולים לשים טיפחא: **ואת הדם [מרכא] יצק [טיפחא] אל יסוד [מרכא] המזבח [סו"פ]**.

ועל כרחק שלטעמם של הטעמים צריך טיפחא ב'אל יסוד'. ולא משנה כרגע למה. כך סבר. ועל כן, חייבים להגיע לשני זקפים מתרדפים, שזה, כאמור, לא אהוב על הטעמים, ולכן חיברו את 'דדם יצק' זה לזה.

אסכם בקצרה:

ההטעמה הראויה היא כבפרשת צו – **ואת הדם, יצק אל יסוד המזבח**. אבל כאן בפרשת שמיני 'המזבח' הוא בסו"פ, ודורש בהכרח ש'אל יסוד' יהיה בטיפחא (ולדבר זה אין לנו הסבר, היינו, מדוע לא לשים טיפחא במילה יצק, אך רואים שעכ"פ בעל הטעמים לא חפץ בכך, בלי קשר לעצם שינוי הפיסוק, כי גם אחרי שינוי הפיסוק היה אפשר להטעים בטיפחא במילה יצק והוא לא עשה זאת, משמע – הטיפחא צריכה להיות במילה 'אל יסוד' שהיא סמוכה לסו"פ) עתה, כיון ש'אל יסוד' הוא בטיפחא – אזי כדי לפסק 'ואת הדם, יצק אל יסוד המזבח' צריכים אנו לשים זקף גדול במילה 'ואת הדם', ולאחר מכן ז"ג נוסף במילה 'יצק', שני זקפים גדולים רצופים הם תופעה שהטעמים מאד לא אוהבים, ומעדיפים לחבר מילים זה לזה כדי שלא להגיע לכך, כמו שהסברתי באריכות ב'תורת הטעמים' מדור 'ביאור הטעם' תחילת פרשת ראה (עמ' תקכד, עיין שם כמה דוגמאות לזה), ולכן הטעימו כאן **ואת הדם יצק, אל יסוד המזבח**. בברכת התורה, אברהם ויסבלום.

ידידנו אליהוא הפנה לספר מערכות מקבילות בטעמי המקרא של רחל משיח, עמ' 83 עד 113. בעניין פיסוק הטעמים לפני סילוק (סוף-פסוק), וכללי געיות כבודות נשלח אלינו ע"י אליהוא מאמר מר"מ ברואר ז"ל.

וגם ברשותנו פרק מספרו של ויקס על הטעמים מתורגם ע"י ידידנו אהרון גל נר"ז על הפיסוק לפני סילוק.

המעוניין יפנה אלינו לפי הכתובת בסוף הקובץ.

עוד מהרב עמרם **יא ד-ז** אָד אָת-זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעַלְלֵי הַגֵּרָה וּמִמִּפְרָסֵי הַפְּרָסָה אֶת-הַגְּמֹל כִּי-מַעַלְלָה גֵרָה הוּא וּפְרָסָה אֵינָנוּ מִפְּרִיס טָמֵא הוּא לָכֶם: וְאֶת-הַשֶּׁפֶן כִּי-מַעַלְלָה גֵרָה הוּא וּפְרָסָה לֹא יִפְרִיס טָמֵא הוּא לָכֶם: וְאֶת-הָאֲרֻנָּבֶת כִּי-מַעַלְלָה גֵרָה הוּא וּפְרָסָה לֹא הִפְרִיסָה טָמֵאָה הוּא לָכֶם: וְאֶת-הַחֲזִיר כִּי-מַפְרִיס פְּרָסָה הוּא וְשִׁסְעַע וְשִׁסְעַע פְּרָסָה וְהוּא גֵרָה לֹא-יִגַּר טָמֵא הוּא לָכֶם:

מזה שבפסוק ז הטעמים חילקו את חציו השני של הפסוק ביאת הגמל כי מעלה גרה הוא, אף שעדיין לא נאמר הטעם לאיסור האכילה, שהרי הטעם לאיסור האכילה היינו משום שאיננו מפריס פרסה.¹²

נראה ש**כי** מעלה גרה, אין הכוונה בלשון ידהאי, דהיינו נתינת טעם. אלא לשון יאשרי, (וזה בכלל לשון יאי, כדפירש"י בבראשית מג ז), והיינו שהתורה אומרת לא לאכול את הגמל אשר הוא מעלה גרה, ואינו מפריס פרסה. וא"כ יוצא שהפסיקו באמצע התיאור של הגמל. וכן צריך לפרש גם בפסוקים ה-ז.

שם ח מבשרם לא תאכלו ובנבלתם לא תגעו טמאים הם לכם:

מדהפסיק באתנחתא ביובנבלתם לא תגעו, משמע שיטמאים הם לכסי הוא טעם גם על ימבשרם לא תאכלו. ולפי זה יוצא שיטמאים יהיו לכסי אין הכוונה לטומאת מגע ומשא, אלא לשון שיקוץ ומיאוס. וכדכתיב ביחזקאל ד יג יִכְכֹּה יֹאכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת לֶחֶמָם טָמֵא וּפִירִשׁוּ: טמא. לשון מאוס.

וכן מבואר בתורת כהנים שדרשו מיטמאים הם לכסי על כל איסורי אכילה שמצטרפים זה עם זה. וכן ביאר שם במלבי"ם שם שיוטמאים הם לכסי אינו הולך על טומאה.

ט א לעומקו של מקרא הרב גור-אריה צור נר"ו וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יֵשׁ לְשֹׂאֹל, הרי יום של שמחה היה, ונטל עשר עטרות, ולכאורה היה מתאים יותר לומר וַיְהִי¹³ ביום השמיני, שזה לשון שמחה, ולא וַיְהִי שזה לשון צער. ועוד נאמר בהמשך (פס' ב), וַיֹּאמֶר אֶל-אַהֲרֹן קַח-לְךָ עֵגֶל בֶּן-בָּקָר לְחֹטָאת וְאֵיל לְעֹלָה תְּמִימִם וְהִקְרַב לְפָנָי ה', ומובא ברש"י שהודיע לו בזה שמכפר לו על עוון העגל. ואין שמחה כיום הכפרה.

ולעומקו של מקרא יש לומר מדוע פתח במלת צער וַיְהִי, שרמוז לו כאן על מות שני בניו, שנאמר תְּמִימִם וְהִקְרַב לְפָנָי ה'. ובהיות וְאֵיל לְעֹלָה מוטעם במירכא טיפחא, והטיפחא כעין הפסקה קלה, ואינה בהכרח נסמכת למילה תְּמִימִם, וכביכול התמימים היא מילה בפני עצמה, וכה תִּדְרָשׁ: תְּמִימִם וְהִקְרַב לְפָנָי ה'.

ובזה נרמז שיקריב היום בניו התמימים לפני ה'. ועוד רמז הכתוב שיהיו הנקרבים שנים מתוך הארבעה, שכן תמימם כתיב חסר יו"ד. לשון רבים אך רק חֲצִיָּם. לכן אמר הכתוב וַיְהִי, לשון צער. ובלאו הכי נמי מיעוט רבים שנים, רק ירמוז הכתוב שהשנים שמדובר בהם הם התמימים והשלמים מבין הארבעה, כפי שיבואר.

ט ה וַיִּקְחוּ אֶת אֲשֶׁר צִנְהָ מִשֶּׁה אֶל-פָּנָי אֶהָל מוֹעֵד וַיִּקְרְבוּ כָל-הָעֵדָה וַיַּעֲמְדוּ לְפָנָי ה' וַיִּקְחוּ וַיִּקְרְבוּ. יש ליתן טעם לכפילויות שבפסוקים. וַיִּקְרְבוּ וַיַּעֲמְדוּ, קרב ועשה, וַיַּעֲשֶׂה וַיִּקְרְבוּ, ויקרב וישחט, ויקריבו ויתן, וכן לקמון (ט' יב) וַיִּמְצְאוּ בְּנֵי אַהֲרֹן אֶת הַדָּם וְגו', ואת העלה המציאו אליו וְגו', ועוד כהנה וכהנה.

¹² ואף שבכלי יקר כתב שסימן טהרה שבכולם מוסיף טומאה על טומאתו. בתורת כהנים [הובא מקצתו ברש"י בפסוק ח, והובא באריכות ברמב"ן פסוק ג] מבואר דטעם האיסור הוא מחמת שאינו מפריס פרסה, ואין מגרע מה שהוא מעלה גרה.

¹³ א"ה. יחסית, וזיה עבר פשוט ולא וי"ו ההיפוך מצוי פחות בהרבה מאשר בשימוש וי"ו ההיפוך. אבל כמדומה שהמקומות שזוהיה נדרש לשון שמחה כולם בשימוש וי"ו ההיפוך לעתיד.

ולעומקו של מקרא נראה לומר כי כל אלו הם כינויים של זימון למצוה. לומר לך שכדי להביא לגילוי שכינה ככתוב פי היום ה' נראה אליכם (ט, ד) צריך לזמן עצמו לכך. ואילו אצל נדב ואביהוא לא מפורש שזימנו עצמם, שלא נאמר ויקרבו ויקחו, אלא ויקחו... איש מחמתו ויתנו בהן אש (י, א). והיה מה שהיה וכו' ויתצא אש מלפני ה' ויתאכל אותם (פס' ב) וגו'.

ולעומקו של מקרא ועל דרך הצח, יש לומר שבנוסף לשאר הטעמים שנקראה האש אשר הביאו אש זרה אשר לא עווה אותם, נקראה כך גם משום שלא היתה שם הכנה למצוה, ונראה כאילו גס לבו. ולעומת זאת, באהרון נאמר וישא ... את ידיו ... ויברכס. ולפיכך יש לומר שנשיאת הידים הכתובה אצל אהרן הכהן, מלבד היותו מצווה על כך, שימשה גם כזימון להשראת השכינה בברכת הכהן, וחלק בלתי נפרד ממנו. וכן במשה ואהרון נאמר ויצאו ויברכו וסמך ליה וירא כבוד ה' וגו'. שויעצו זו היתה ההכנה לויברכו. ועל פי הדברים האלה יתבאר הנאמר בקרב אקדש (י, א). שיתקדש שמי על מי שמתקרב ועל ידי כך מזמן עצמו למצוה ולקדושה. שכן בקרובי, לשון התקרבות. במתקרבים אלי ומזמנים עצמם לפני, בהם אקדש.

וכעין מה שהורונו להתקרב ג' צעדים למקום שבו אנו עומדים להתפלל תפילת העמידה. שעל ידי ג' צעדים אלו אנו מזמנים את עצמנו לגשת אל הקדש. וכן כתיב [בסוף הפסוק הנ"ל] וידם אהרן: שזימון עצמו לקדושה על ידי הדממה. ועל כל הנ"ל רצה לומר, שהזימון למצוה הוא חלק בלתי נפרד מהמצוה עצמה וגורם לגילוי השכינה במצוה זו. ועוד יש לומר שזה היסוד לברכה שתקנו רבותינו לברך עובר לעשייתה, לפני עשיית המצוה, שעל ידי הברכה אדם מזמן עצמו לעשות מה שצוה עליו הבורא ית' לעשות.

ואשר על כן נאמר ויקרבו כל-העדה ויעמדו לפני ה'. שעל ידי ההתקרבות זימנו עצמם לעמוד לפני ה'.

ט ח ויקרב אהרן אל-המזבח וישחט את-עגל החטאת אשר-לו:

בשימת לב, נאמרו ד' לשונות של שחיטה בפרשה זו, והן בנוסף לג' לשונות של שחיטה בפרשת צו, כמבואר שם (בלעומקו של מקרא לפר' צו), ויחד הן שבעה, וכל אחד בטעם אחר.

ואשר על כן ירמוזו כולן על התיקון של הכהן בעולמות כנגד שבע הספירות הק'. א. וישחט. (כאן) הטעם בתביר. והוא לשון שבירה. תבירא בארמית. והוא כנגד ספירת הגבורה.

וירמוז שבשחיטה זו נשבר כוחו של המקטרג במעשה העגל. וכפי שפירש רש"י (ט, ב') להודיע שמכפר לו הקב"ה ע"י עגל זה על מעשה העגל שעשה.

ב. וישחט. (ט, יב') מוטעם בטפחא. והטפחא תרמוז לספירת החסד, ככתוב אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים (ישעיהו מח, ג). ואין ימין אלא חסד. וכן למי שקורא לטיפחא טרחא, ירמוז לכך שחסד הוא דבר שצריך לטרוח בעבורו, ככתוב באברהם עמוד החסד [בראשית, יח, ז] ואל-הבקר רץ אברהם וגו' וכן בבריאת העולם ככתוב לעיל וימיני טפחה שמים, והרי אין טרחא לפניו, אלא על דרך הצח לימדנו הבורא ית' שצריך לטרוח בעבור יראת שמים כשם שצריך לטרוח בעבור החסד.

וכמובא בזה"ק פר פנחס דף רמ"ז עמ' א אף ידי יסדה ארץ, דא יצחק. וימיני טפחה שמים, דא אברהם. דדרגין דלהון חסד ופחד. חסד כנ"ל ופחד כנגד יראת שמים ככתוב בדברי יעקב ללבן: לולי אלהי אבי אברהם ופחד יצחק הנה לי פי עתה ריקם שלחתיני (בראשית לא, מב), וכוונתו שם באמרו פחד יצחק למידת הגבורה ויראת שמים באשר היה אלקים בעזרו. לפיכך, שחיטה זו היא כנגד שמים עליונים משם שפע החסד. ועוד, ששחיטה זו מגעת למקום גבוה מאד, כטפח מכסא הכבוד. שנאמר "ותחסרהו מעט מאלקים".

והעלה עצמה בשחיטה זו מוטעמת באתנחתא, ככתוב, וישחט את-העלה וימצאו בני אהרן אליו את-הדם ויזרקו על-המזבח סביב, ואמאי באתנחתא, שמונחת היא שם במקום גבוה. ולזה יקרא חסד העולמות.

ג. וישחטה. שחיטה זו מוטעמת במירכא. והיא לשון מלכות, ריכא. ככתוב ויקרב את קרבן העם ויקח את-שעיר החטאת אשר לעם וישחטה ויחטאהו פראשון. ומאי פראשון פירש רש"י כעגל שלו. וכוונתו לשחיטה א. בפרשה זו, שהיא כדלעיל, בספירה של גבורה. ומודגשת בכ' הדמיון, פראשון לומר לך שבכך ניבחת המלכות, בגבורה.

ד. וישחט. (ט, יח) ומוטעמת במהפך. לשון התהפכא, התהפכות. שעל ידי כך התהפכו כל הזדונות לזכויות. והיא כנגד ספירת התפארת.

והתפארת כנגד התורה הקדושה שמהפכת את האדם ומעלה אותו מכף חובה לכף זכות. ולכן נקראים זבח השלמים אשר לעם, שתחת היות להם פקידת העון, נפקדו עתה בשלום, בינם לבין אביהם שבשמים.

ככתוב וישחט את-השור ואת-האיל זבח השלמים אשר לעם וימצאו בני אהרן את-הדם אליו ויזרקו על-המזבח סביב.

נמצאנו למדים שד' שחיטות אלו הן כנגד חסד, גבורה תפארת מלכות. ע"כ לעומקו של מקרא

א"ה. ידידנו המשיך והשלים את כל עשר הספירות בצירוף השחיטות משבעת ימי המילואים בפרשת צו.

תן להכם ויחכם-עוד

אנא שלחו את הערותיכם!

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליוננו מופיע שם):

<http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע ונשמר באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה

<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45&t=10317&p=272195#p272195>

מאמרנו מופיע ונשמר באתר דרשו <http://www.dirshu.co.il/?p=140390>

אם אתה מתעניין

בהבטים הלשוניים של התורה

(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')

אתה מוזמן להרשם (בחנם)

לקבלת דוא"ל בנושאים לשוניים

בכתובת: info@maanelashon.org

© בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכותגים ©